
Návrhové vzory GoF (GoF design patterns)

© Radek Ošlejšek
Fakulta informatiky MU
oslejsek@fi.muni.cz

The Gang-of-Four: Erich Gamma, Richard Helm, Ralph Johnson, John Vlissides

*Design Patterns: Elements of Reusable Object Oriented
Software (1995).*

Vlissides pronunciation (dialogue from the internet discussion with his long-time colleague):

Q: And I'd like to make sure I pronounce his name correctly.

A: The weird part is I've known John for years and I'm not even sure :-)

The pronunciation I generally use is VLIH-Suh-dees. I've heard others use VLIH-SEE-DEES...

Návrhový vzor

- Popisuje opakovaně se objevující návrhovou strukturu
  - abstrahuje od konkrétních návrhů
  - identifikuje třídy, spolupráce, zodpovědnosti
  - aplikovatelnost, kompromisy, důsledky
- Vzory nejsou návrhy
  - Metamodely, které musí být instanciovány a současně je nutné
    - vyhodnotit kompromisy a důsledky
    - učinit návrhová a implementační rozhodnutí
    - implementovat, kombinovat s jinými vzory
- Společný slovník pro návrh
  - “tady použijeme vzor Observer”
    - zvýšená rychlost návrhu, kultura
  - sdílený slovník
    - Uvnitř/mezi týmy, řízení na různých úrovních
- Příklady
  - Strategie: algoritmy jako objekty
  - Composite: rekurzivní struktury

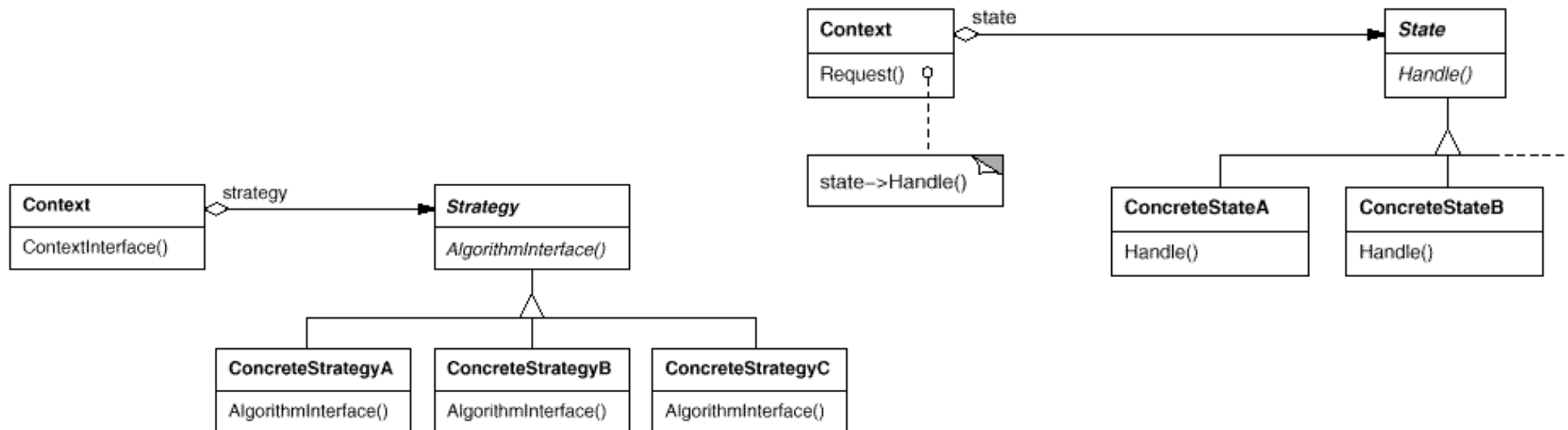
Vzory vs. důvěra v návrh

- obecná nezkušenost s objekty
  - je můj návrh v pořádku?
- vzory rodí důvěru
  - vždy můžete svést vinu na “Gang of Four”
  - ponechávají prostor pro kreativitu
- většina lidí zná vzory
  - částečně, bez plného pochopení,
  - připouštějí, že ostatní mají podobné návrhy
  - vzory se vylepšují s jejich používáním

Společné problémy

- Krocení přílišného nadšení
  - „vítězíte“, pokud jste použili většinu vzorů
  - řešení nesprávného problému
  - související výdaje a cena
  - vše řeší poslední vzor, který jste se právě naučili
- Struktura místo cíle
  - všechno je Strategie
  - vzory používají podobné konstrukce

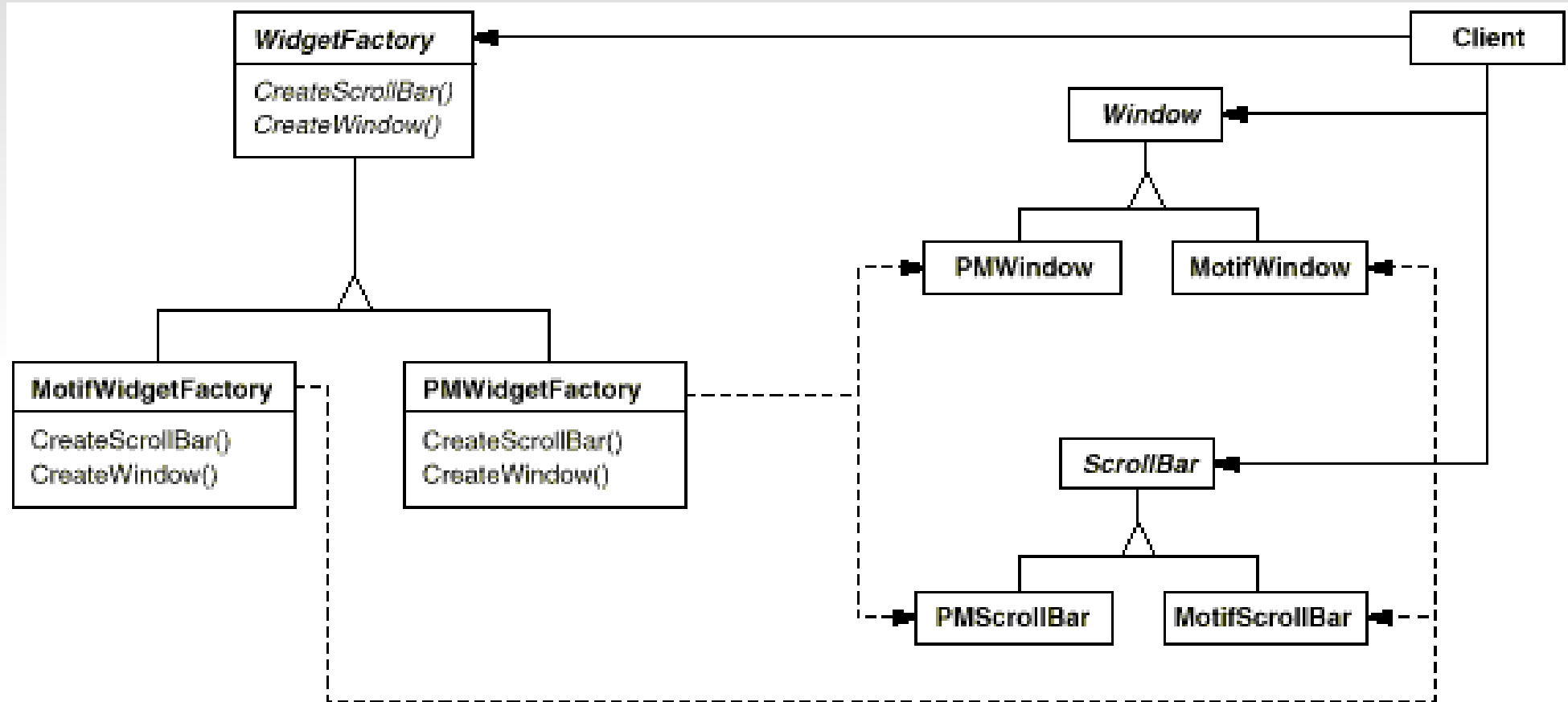

Typy GoF vzorů

- Tvořící vzory (*creational p.*):
  - Abstract Factory
  - Builder
  - Factory Method
  - Prototype
  - Singleton
- Strukturální vzory (*structural p.*):
  - Adapter
  - Bridge
  - Composite
  - Decorator
  - Facade
  - Flyweight
  - Proxy
- Vzory chování (*behavioral p.*):
  - Chain of Responsibility
  - Command
  - Interpreter
  - Iterator
  - Mediator
  - Memento
  - Observer
  - State
  - Strategy
  - Template Method
  - Visitor

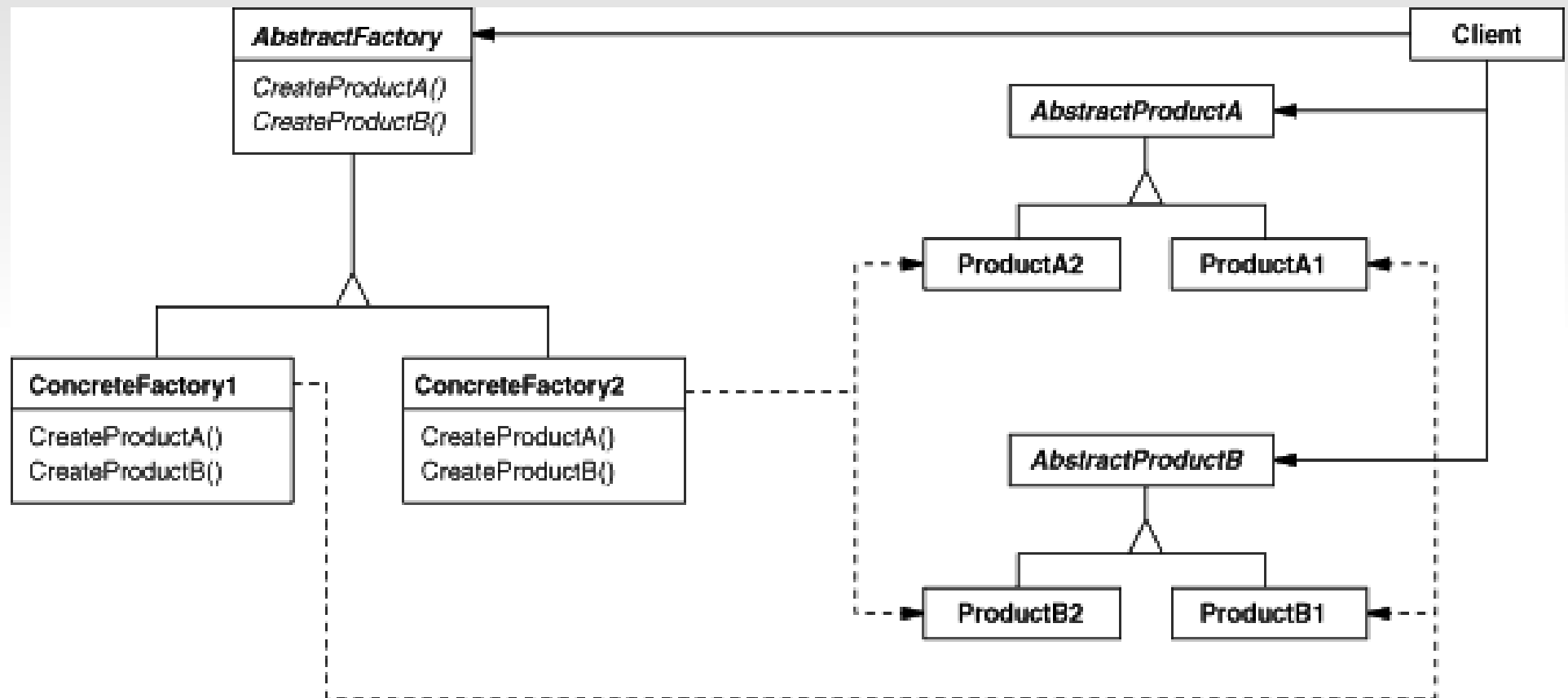
Abstract Factory - motivace

Motif = GUI pro UNIX

PM = Presentation Manager = GUI pro OS/2

Abstract Factory - vzor

Abstract Factory - charakteristiky

- **Aplikovatelnost**

- Systém nemá být závislý na tom, jak jsou výrobky vytvářeny, sestavovány a reprezentovány
- Systém bude konfigurován pro jednu z mnoha rodin výrobků
- Rodina souvisejících výrobků bude používána společně a toto je potřeba zajistit (vynutit)
- Vytváříme objektovou knihovnu výrobků a chceme zveřejnit pouze jejich rozhraní, ne implementaci

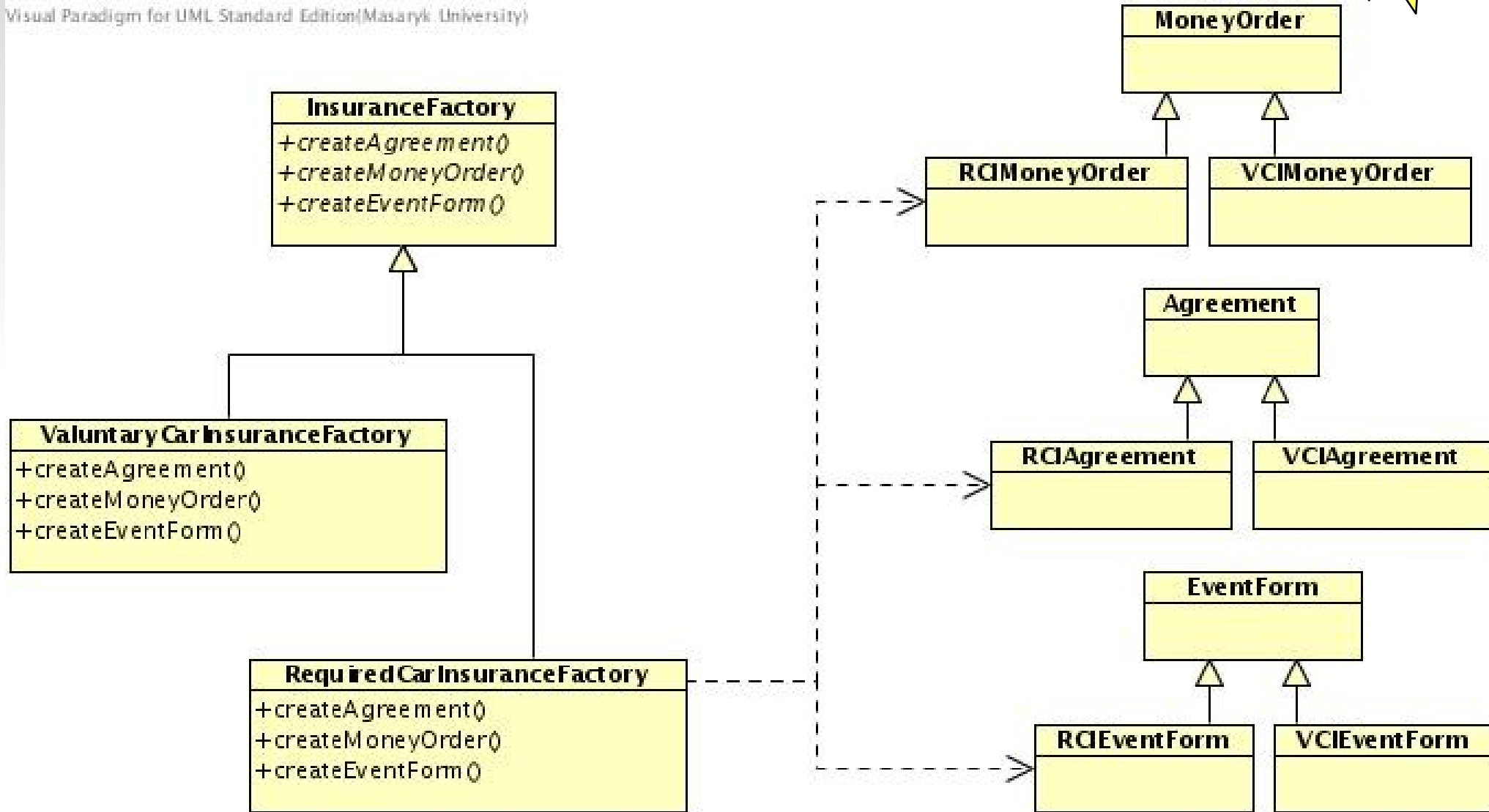
- **Důsledky**

- Izolace konkrétních tříd
  - produkty jsou implementovány vně klienta, ten používá jen obecné rozhraní.
- Snadná záměna rodin výrobků
- Podpora pro konzistenci výrobků
- Podpora nových druhů výrobků je obtížná.

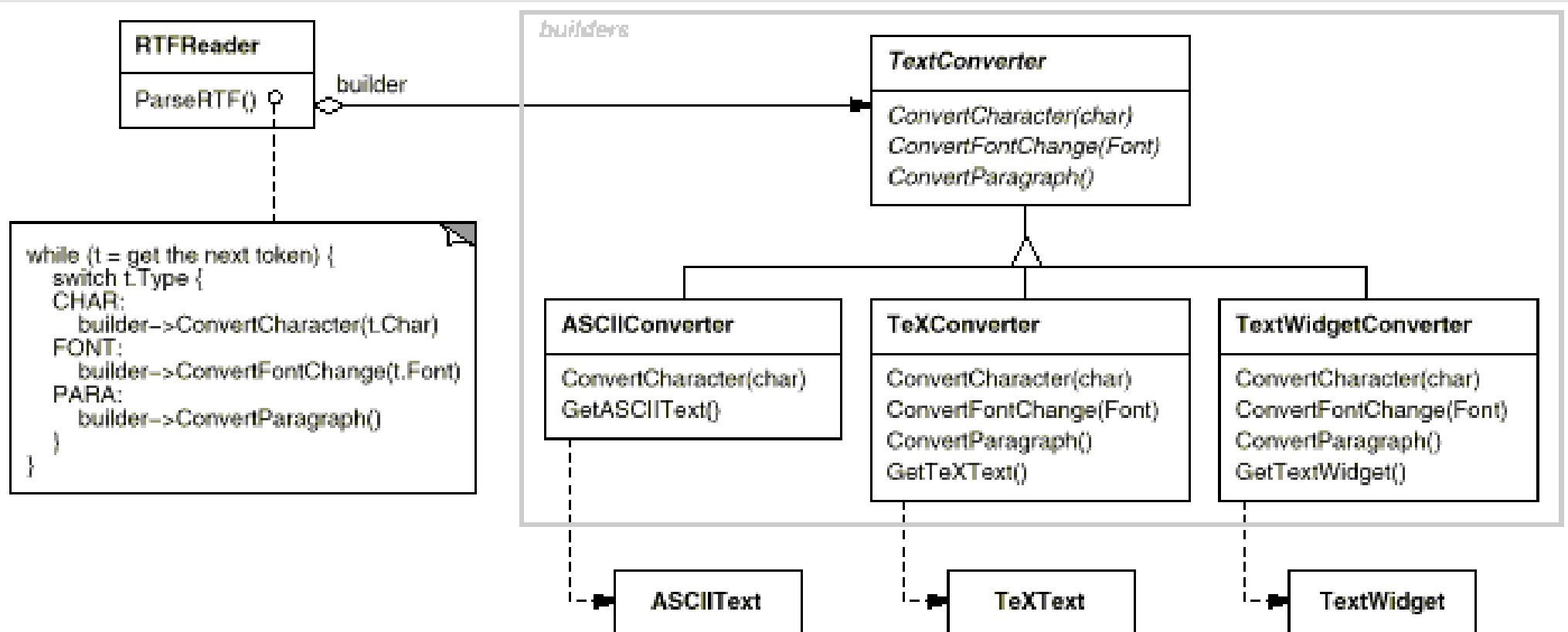
Abstract Factory - pojišťovna

Příklad

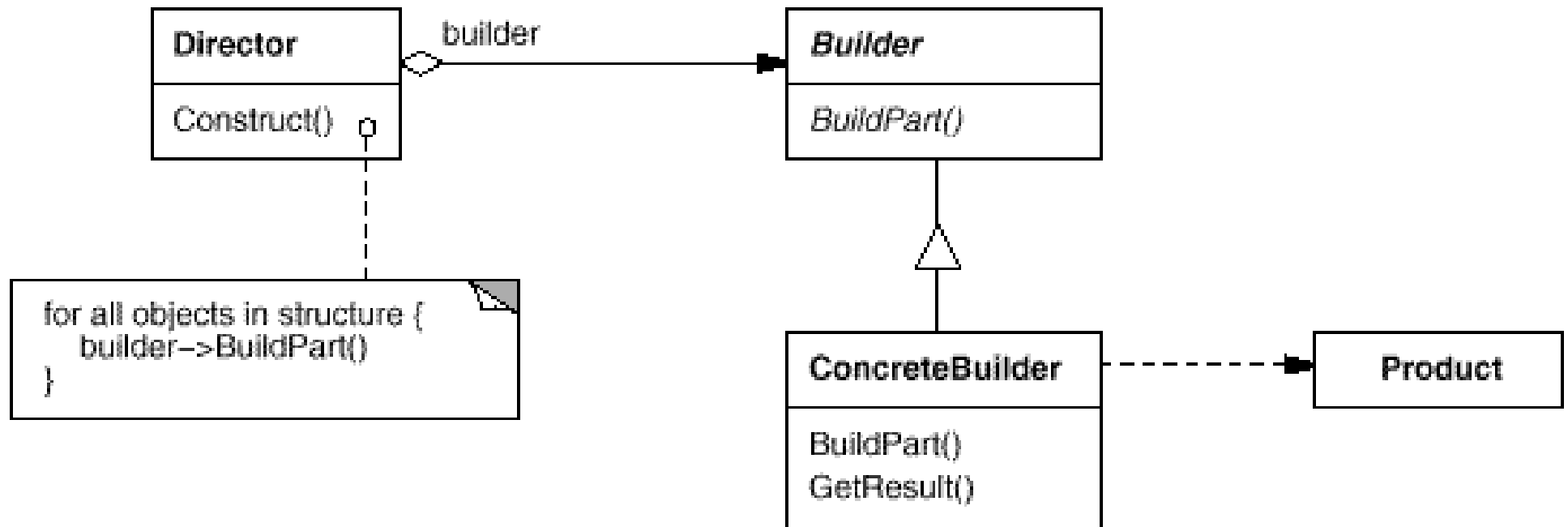
Visual Paradigm for UML Standard Edition(Masaryk University)

Builder - motivace

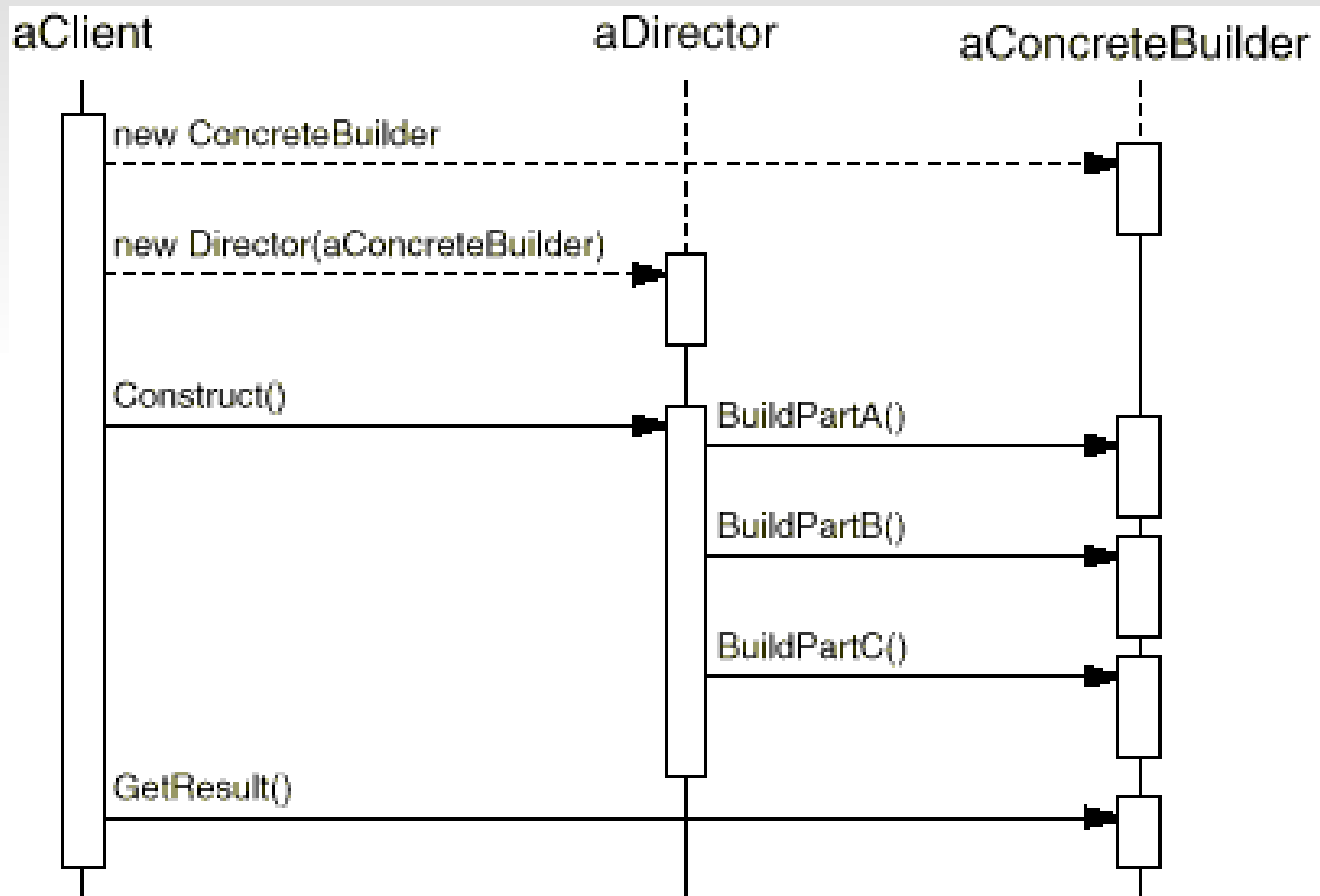

Builder - vzor

Builder

spolupráce

Builder - charakteristiky

- **Aplikovatelnost**

- Algoritmus pro tvorbu složitého objektu by neměl záviset na částech, které tvoří objekt, a na tom, jak jsou sestaveny
- Konstrukční proces musí umožnit různé reprezentace konstruovaného objektu

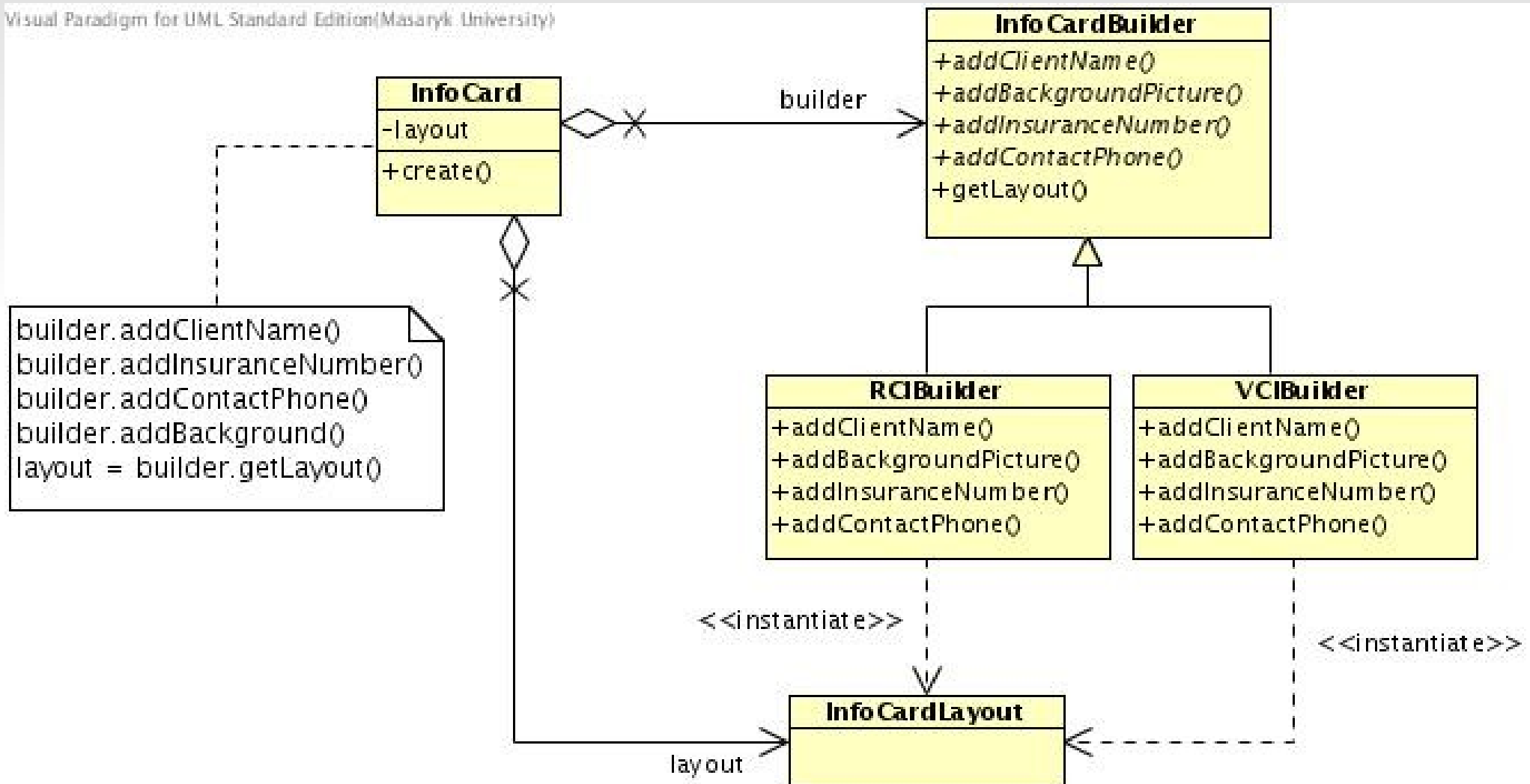
- **Důsledky**

- Je možné měnit interní reprezentaci produktu
- Kód pro konstrukci a reprezentaci produktu je izolován
  - => *SGMLReader* používající konvertory z příkladu pro převod SGML dokumentů
- Poskytuje jemnější kontrolu konstrukčního procesu
  - => vhodné zejména pro produkty se složitější strukturou

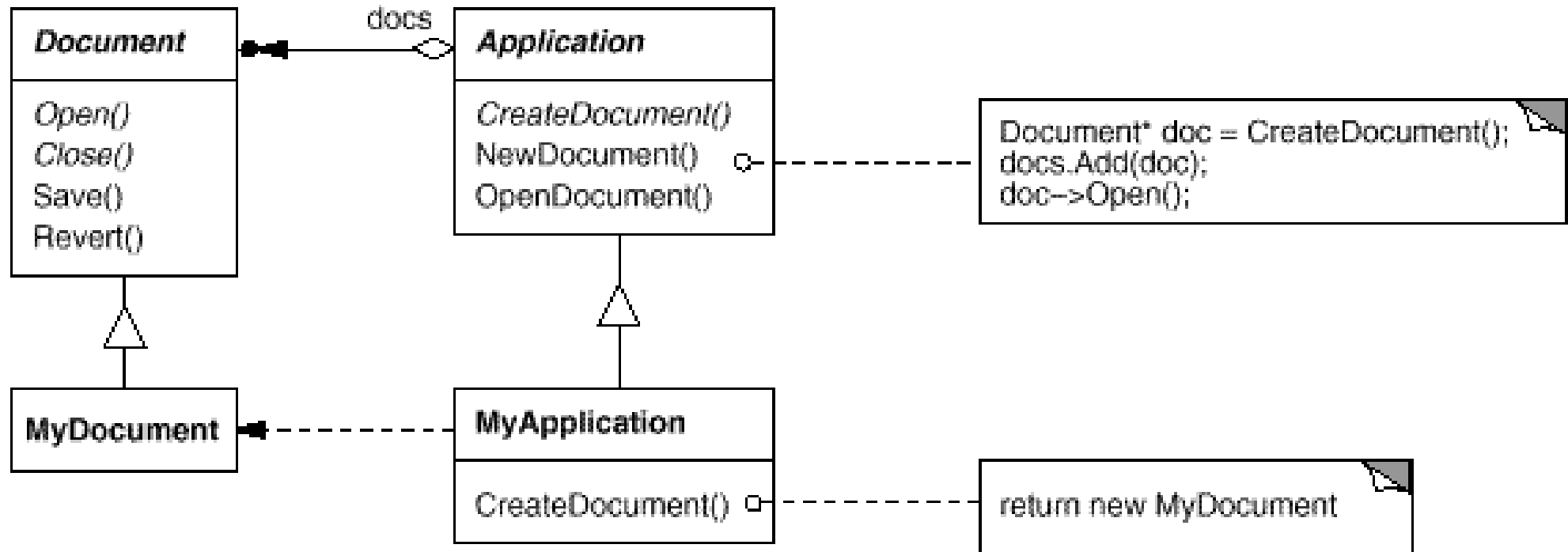
Builder - pojišťovna

Příklad

Visual Paradigm for UML Standard Edition(Masaryk University)

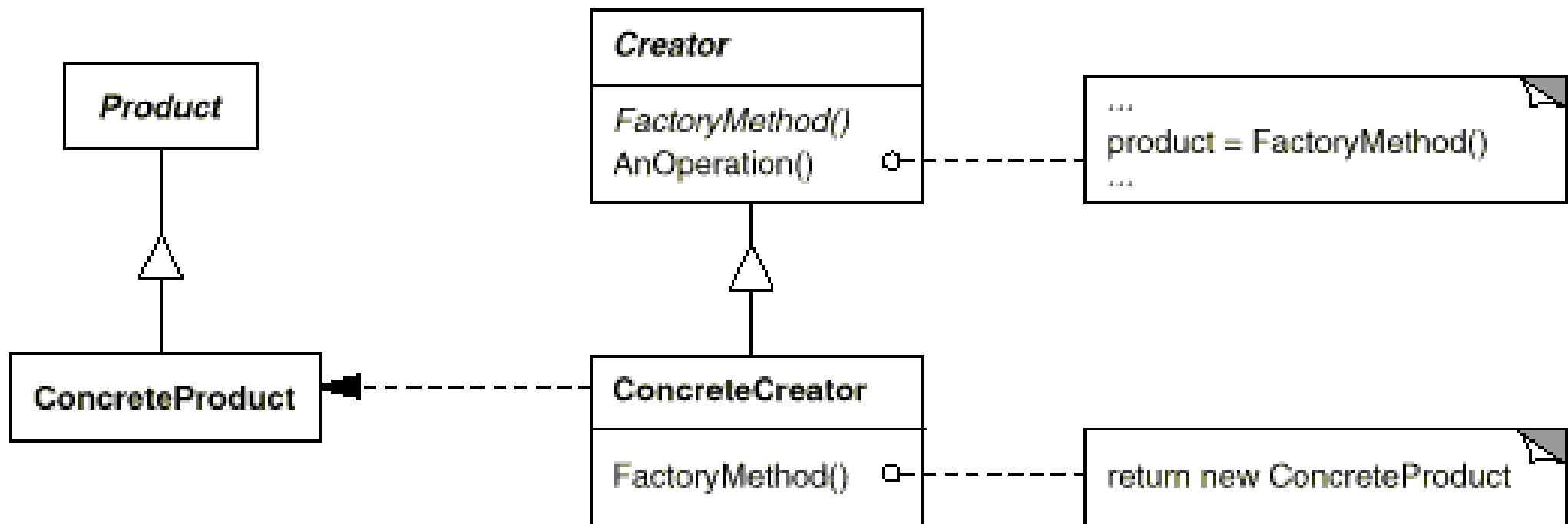
Factory Method - motivace

Aplikace ví, **kdy** má být dokument vytvořen, neví ale, **jaký druh** dokumentu se má vytvořit.

Factory Method - vzor

Factory Method - charakteristiky

- **Aplikovatelnost**

- Třída nemůže předvídat třídu objektů, které musí vytvářet
- Třída požaduje, aby její podtřídy specifikovaly vytvářené objekty
- Třídy delegují zodpovědnost na jednu z několika pomocných podtříd a znalost této delegace chceme lokalizovat

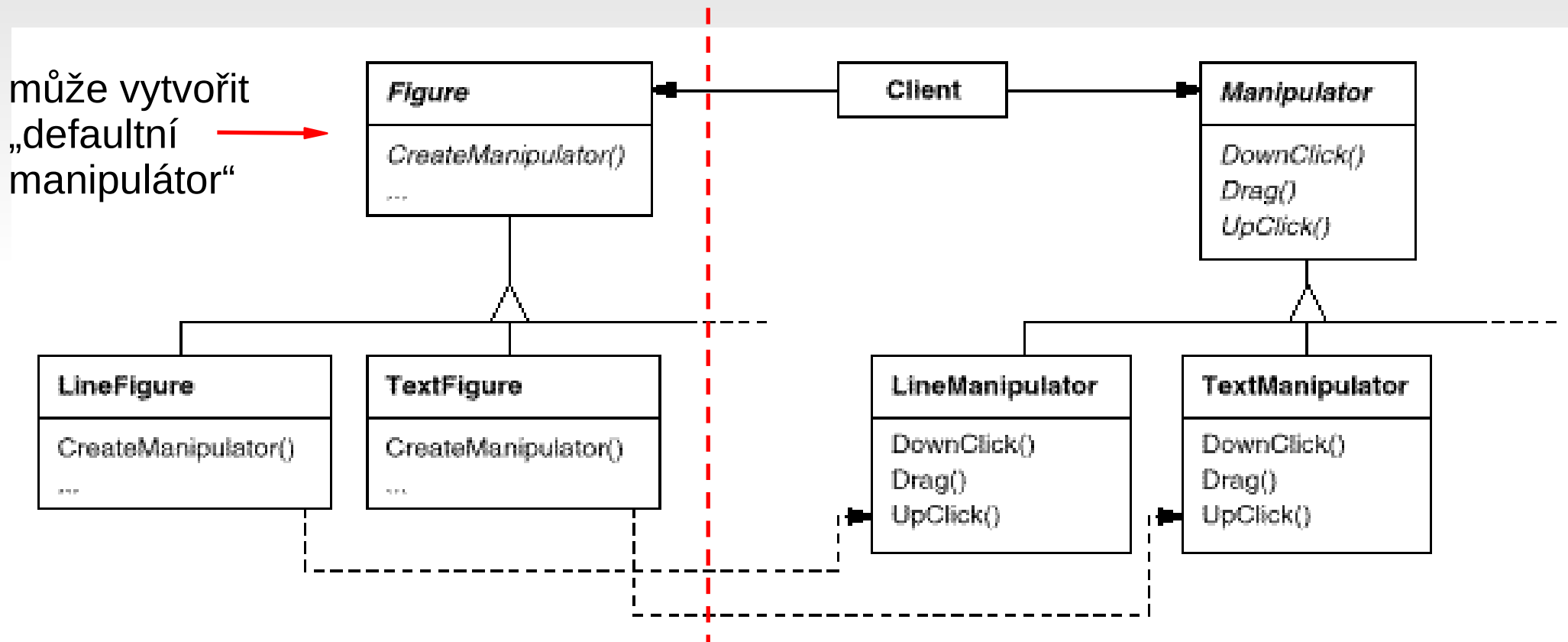
- **Důsledky**

- Poskytuje záchytná místa („*hooks*“) pro podtřídy
- Propojuje paralelní hierarchie tříd

Příklad paralelní hierarchie

Motivace pro vytvoření paralelní hierarchie:

- Informace nutné pro manipulaci s obrázkem jsou platné pouze v čase samotné manipulace.
- Není vhodné je ukládat přímo do obrázku, ale je lepší použít spec. třídu s touto zodpovědností.

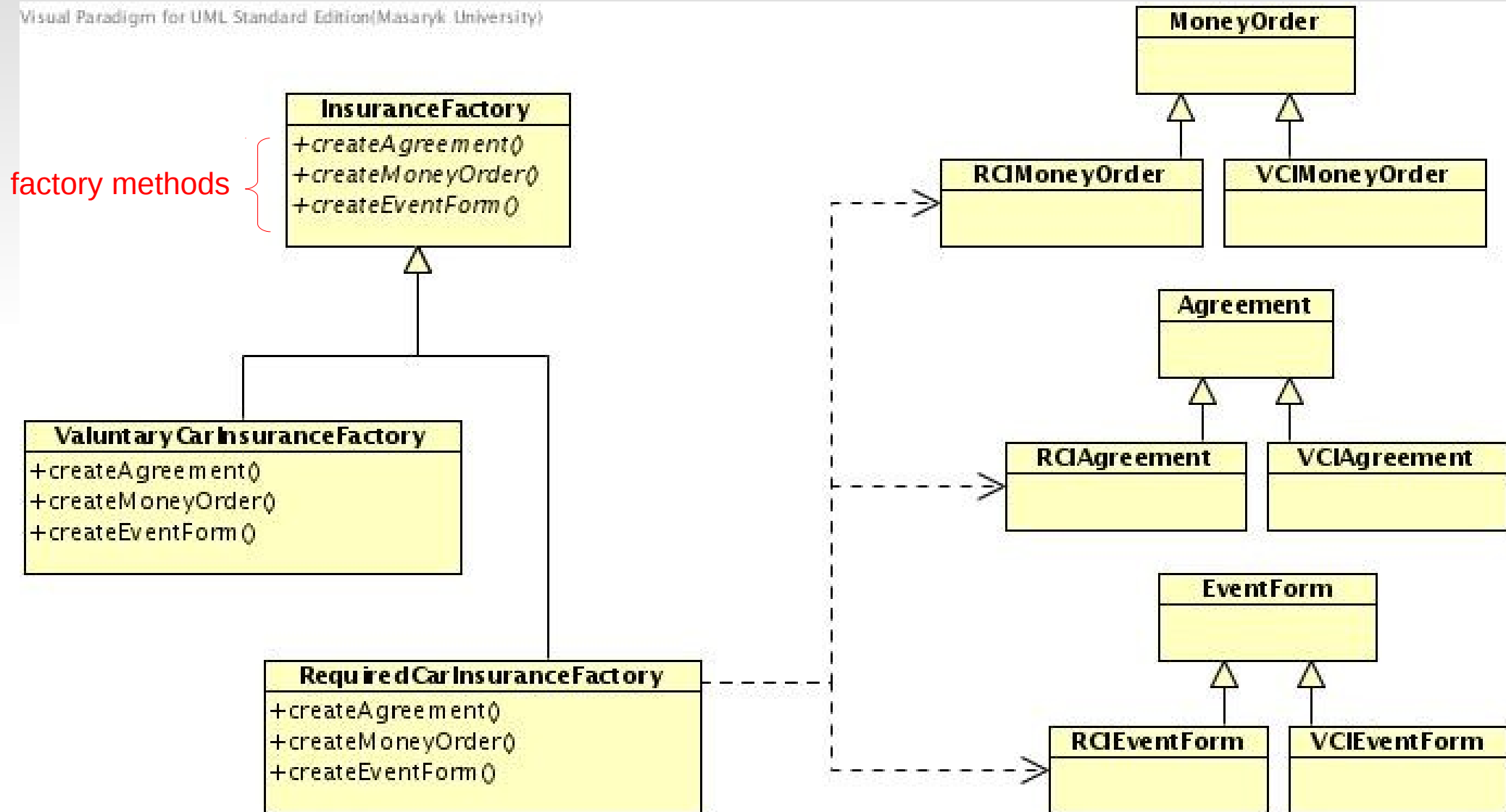
Paralelní hierarchie = třída deleguje část své zodpovědnosti do separátní třídy

Factory Method - pojišťovna

Příklad

Viz Abstract Factory:

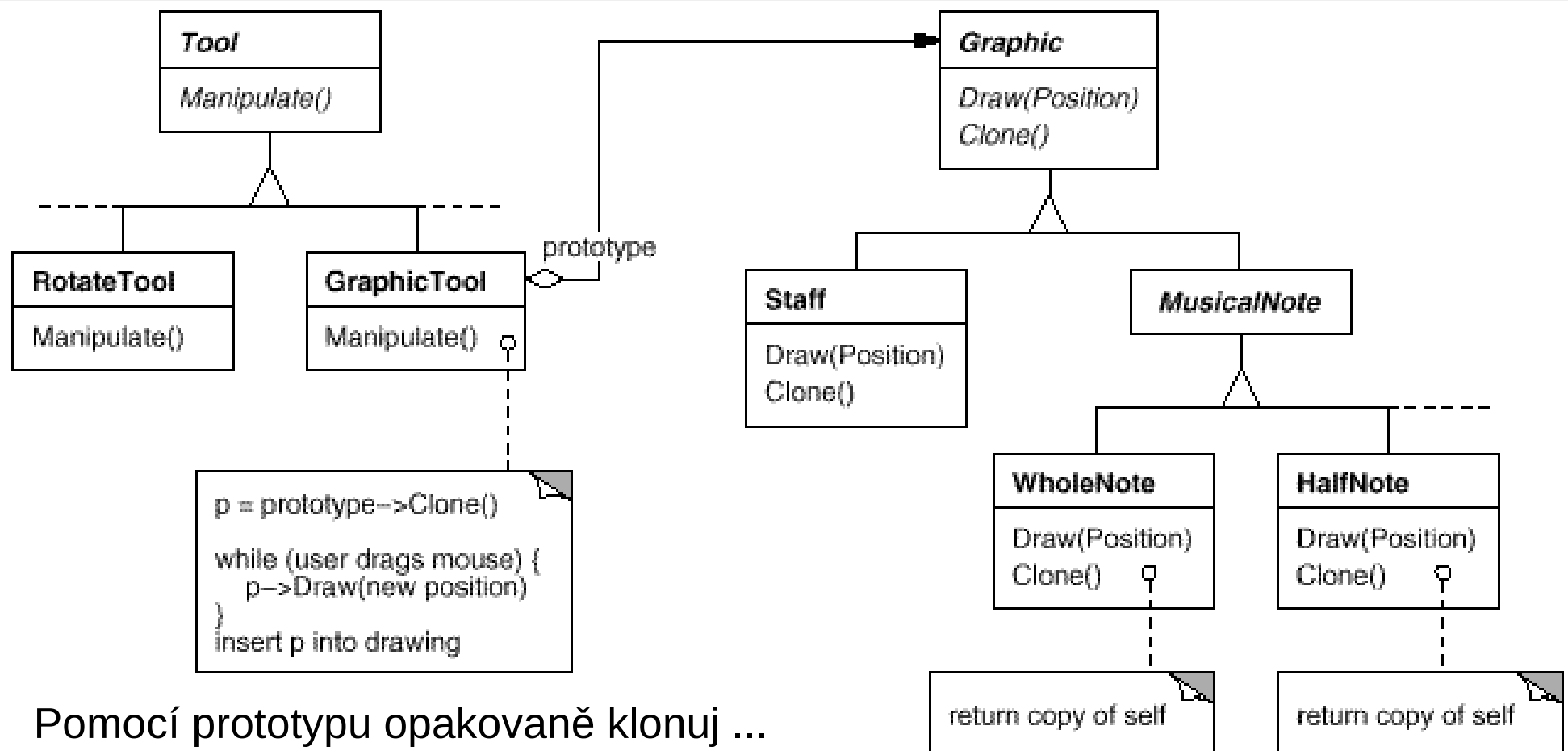
Visual Paradigm for UML Standard Edition(Masaryk University)

Prototype - motivace

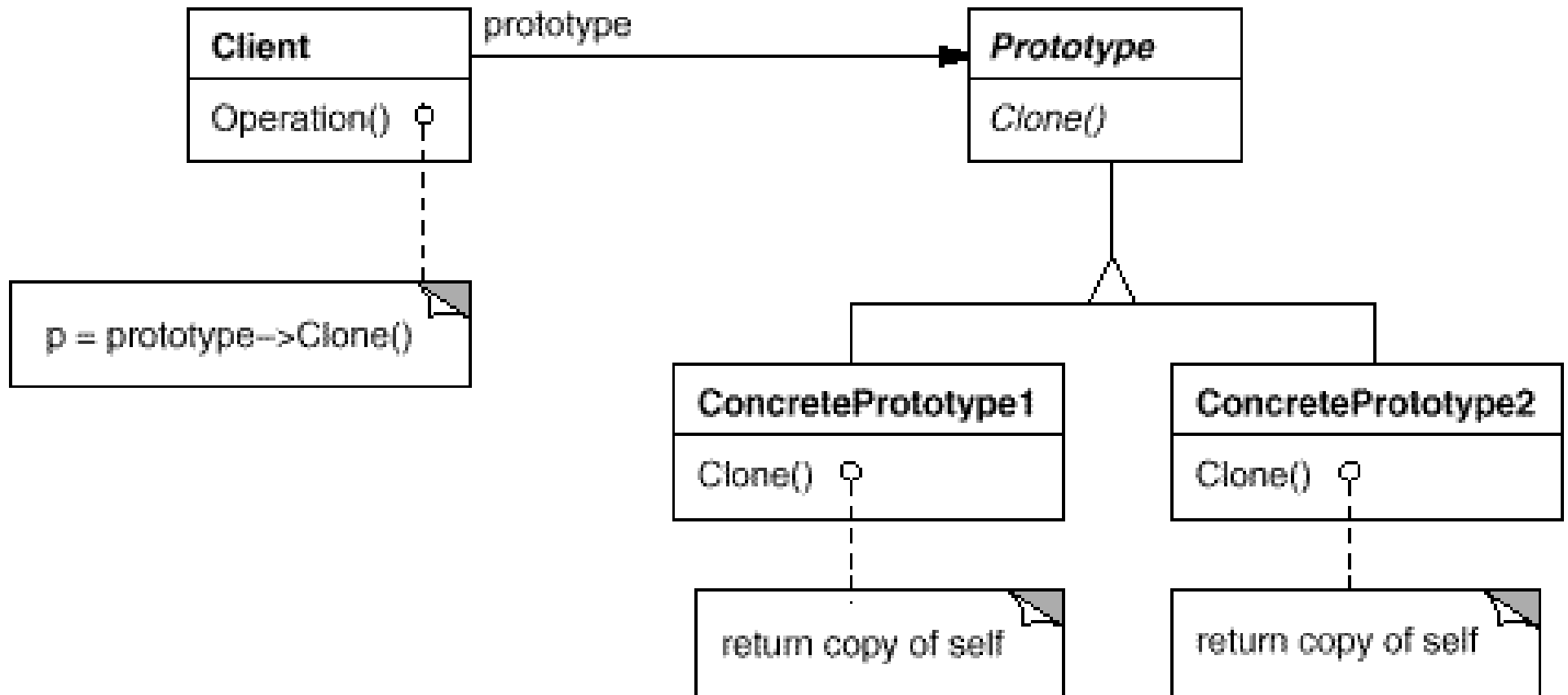
Motivace:

- Rozšiřujeme existující framework pro práci s grafickými prvky o práci s notami.
- Různé nástroje slouží pro různé typy manipulací s grafickými prvky.
- GraphicTool slouží na vytváření nových grafických prvků na obrazovce.
- Jak GraphicTool pozná, kterou instanci vytvořit?
  - Mnoho instancí GraphicTool s různými prototypy grafických prvků + klonování

Pomocí prototypu opakovaně klonuj ...

Prototype - vzor

Prototype - charakteristiky

■ Aplikovatelnost

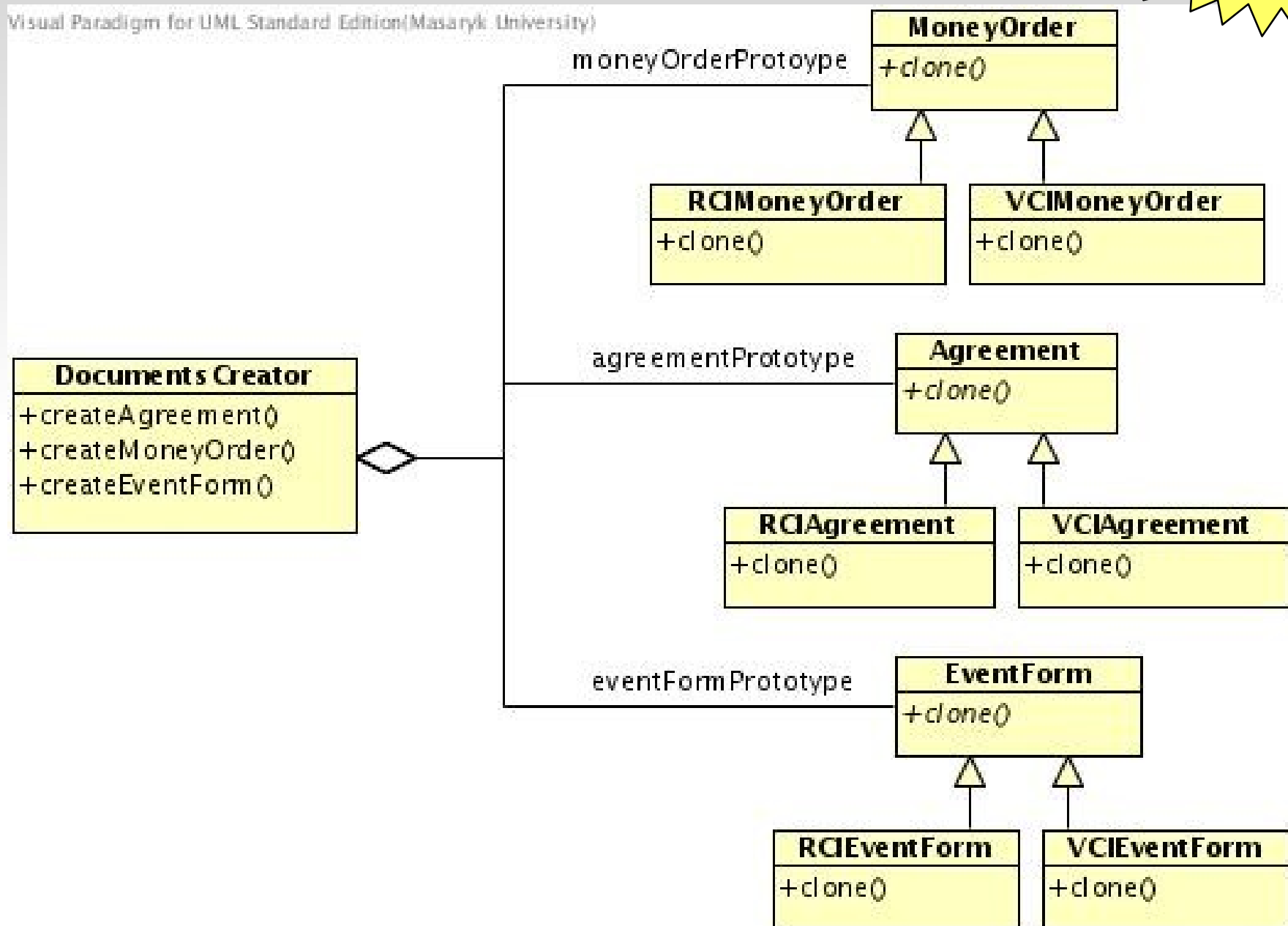
- Systém by měl být nezávislý na způsobu tvorby, skládání a reprezentace objektů *a zároveň*
  - pokud jsou instanciovány třídy specifikovány za běhu programu, *nebo*
  - chceme se vyhnout tvorbě hierarchií továren, které jsou paralelní k hierarchiím výrobků, *nebo*
  - instance třídy mají jeden stav z několika málo kombinací.

■ Důsledky

- Umožněno přidávání a rušení výrobků za běhu.
- Specifikace nových objektů pomocí proměnných hodnot.
  - prototypy jednoho objektu v různých stavech
- Specifikace nových objektů pomocí proměnné struktury.
  - zkopírování složité struktury namísto jejího vytváření
- Redukce podtříd.
- Dynamická konfigurace aplikace s třídami.

Prototype - pojišťovna

Příklad

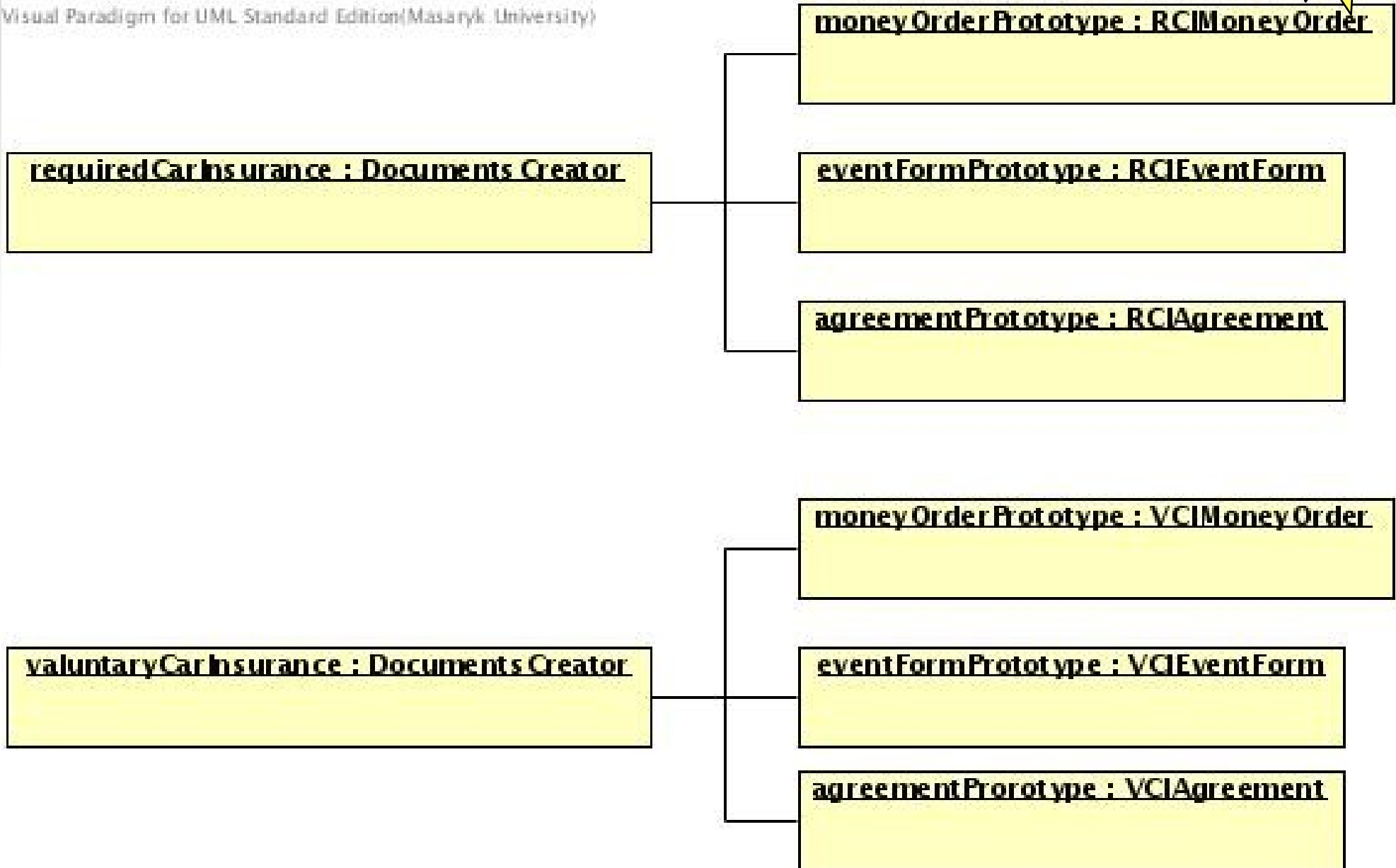

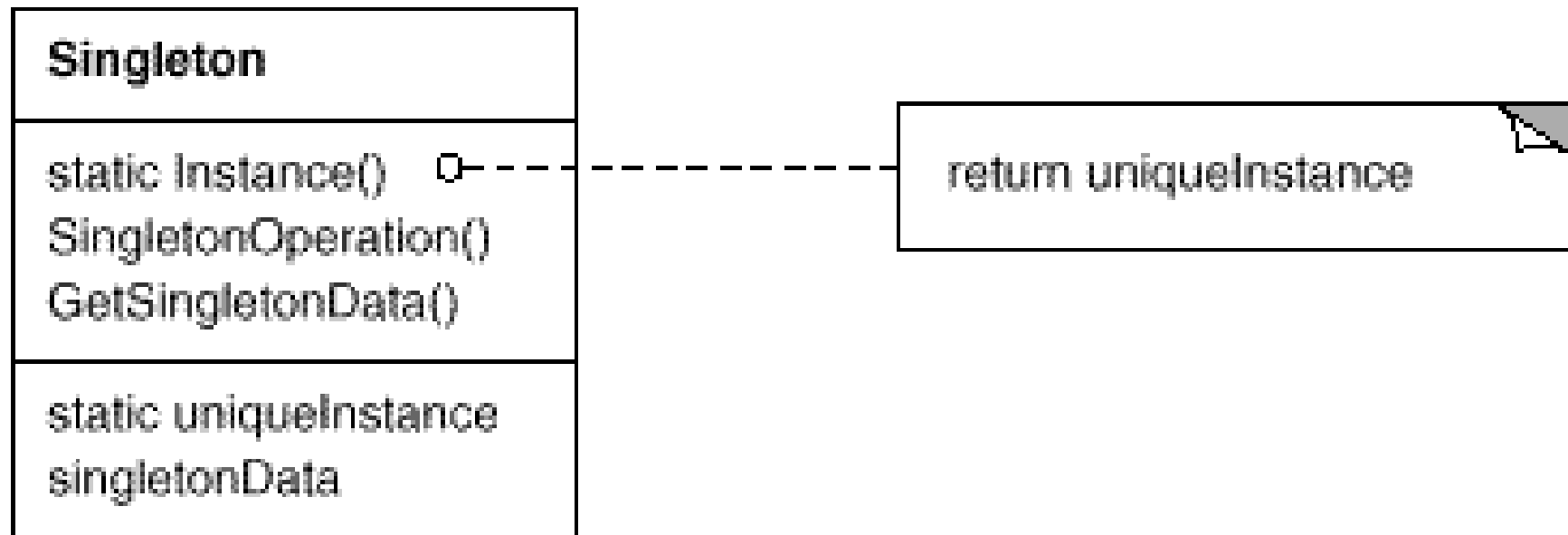
Prototype – pojišťovna

Příklad

Visual Paradigm for UML Standard Edition(Masaryk University)

Singleton - vzor

Singleton - charakteristiky

■ Aplikovatelnost

- Musí existovat právě jedna instance třídy a musí být přístupná klientům ve známém přístupovém bodě
- Instance má být rozšiřitelná mechanismem podtříd a klienti by měli mít možnost používat rozšířené instance bez modifikace vlastního kódu

■ Důsledky

- Řízený přístup k jediné instanci.
- Redukce jmenného prostoru
  - Náhrada mnoha globálních proměnných jedním singletonem
- Povoluje úpravu operací
  - Chování singletonu může být změněno jeho podtřídou. Konfigurace aplikace pro použití podtřídy může být dokonce provedena za běhu.
- Povoluje změnu počtu instancí (úprava vzoru)
- Pružnější, než pomocí operací třídy
  - Téhož chování lze dosáhnout pomocí statických metod, u kterých ale obvykle chybí polymorfismus. Stejně tak je obtížné pracovat s více instancemi.

Singleton - pojišťovna

Příklad

PersonsMngr

Visual Paradigm for UML Standard Edition (Mas...

```
-uniqueInstance : PersonsMngr
-agents[]
-agreementmanagers[]
-assessors[]
-assured[]

+newAgent()
+newAgreementManager()
+newAssessor()
+newAssured()
+findAgent()
+findAgreementManager()
+findAssessor()
+findAssured()
+instance() : PersonsMngr
```

